Борис Олександрович Лупанов (1887-1959): до 130 річчя від дня народження

17 серпня виповнилося 130 років від дня народження одеського літературознавця, мовознавця, фахівця з романо-германської філології Бориса Олександровича Лупанова. Борис Лупанов народився 1887 р. у місті Ізмаїл в родині спадкового дворянина Олександра Григоровича Лупанова. Його мати Ганна Логіновна – донька ізмаїльського священика Л. Колиновського.

Будівля Болградської гімназії кінця XIX ст.

У 1897-1906 рр. Б. О. Лупанов навчався у гімназії імені імператора Олександра ІІІ у Болграді.

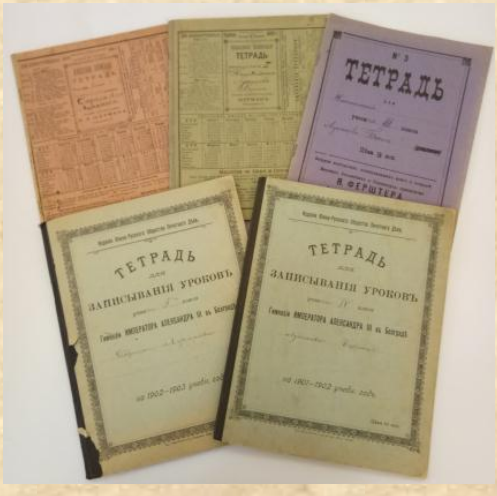

Гімназійні зошити Б. Лупанова

У 1906 р. вступає до Новоросійського університету на словесне відділення історико-філологічного факультету та, по закінченню, в 1910 р. отримує дипломом першого ступеня.

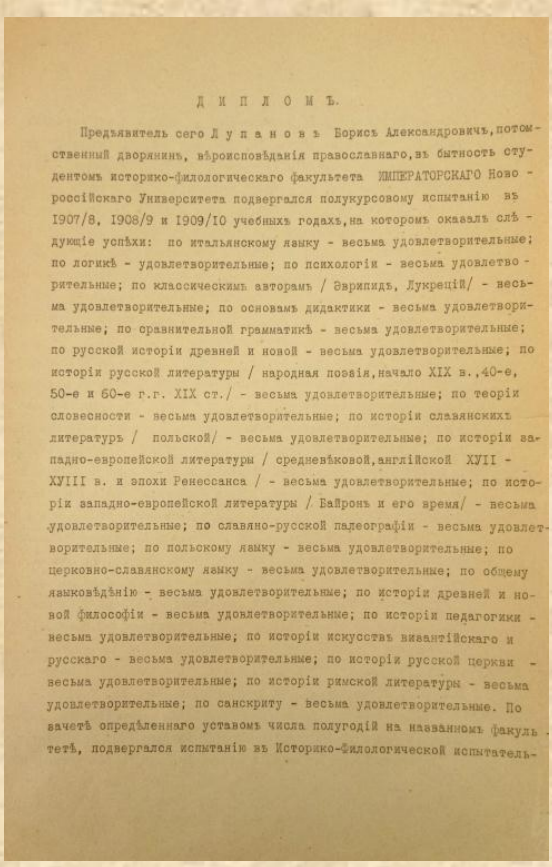

Д И П Л О М Ъ.

Предъявитель сего Д у п а н о в ъ Борисъ Александровичъ, потомственный дворянинъ, вѣроисповѣданія православнаго, въ бытность студентомъ историко-филологическаго факультета ИМПЕРАТОРСКАГО Новороссійскаго Университета подвергался полукурсовому испытанію въ 1907/8, 1908/9 и 1909/10 учебныхъ годахъ, на которомъ оказалъ слѣдующіе успѣхи: по итальянскому языку - весьма удовлетворительные; по логикѣ - удовлетворительные; по психологіи - весьма удовлетворительные; по классическимъ авторамъ / Эврипидъ, Лукрецій/ - весьма удовлетворительные; по основамъ дидактики - весьма удовлетворительные; по сравнительной грамматикѣ - весьма удовлетворительные; по русской исторіи древней и новой - весьма удовлетворительные; по исторіи русской литературы / народная поэзія, начало XIX в., 40-е, 50-е и 60-е г.г. XIX ст./ - весьма удовлетворительные; по теоріи словесности - весьма удовлетворительные; по исторіи славянскихъ литературъ / польской/ - весьма удовлетворительные; по исторіи западно-европейской литературы / средневѣковой, англійской XVII - XVIII в. и эпохи Ренессанса / - весьма удовлетворительные; по исторіи западно-европейской литературы / Байронъ и его время/ - весьма удовлетворительные; по славяно-русской палеографіи - весьма удовлетворительные; по польскому языку - весьма удовлетворительные; по церковно-славянскому языку - весьма удовлетворительные; по общему языковѣдѣнію - весьма удовлетворительные; по исторіи древней и новой философіи - весьма удовлетворительные; по исторіи педагогики - весьма удовлетворительные; по исторіи искусствъ византійскаго и русскаго - весьма удовлетворительные; по исторіи русской церкви - весьма удовлетворительные; по исторіи римской литературы - весьма удовлетворительные; по санскриту - весьма удовлетворительные. По зачетѣ опредѣленнаго уставомъ числа полугодій на названномъ факультетѣ, подвергался испытанію въ Историко-Филологической испытатель-

Диплом історико-філологічного факультету Імператорського Новоросійського університету Б. Лупанова

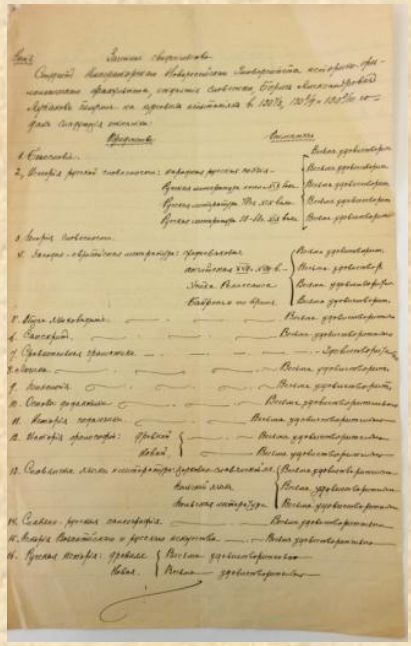

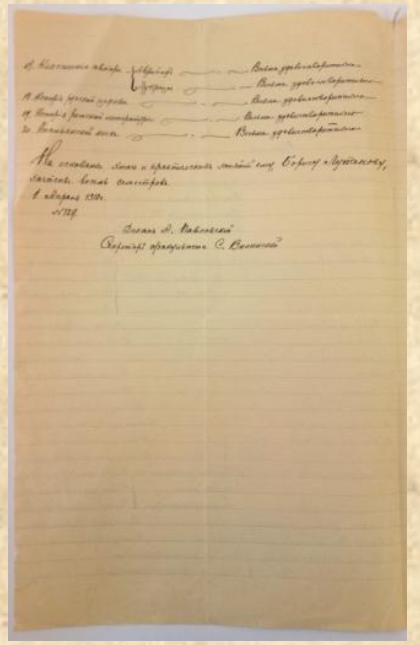

Копія залікового свідоцтва словесного відділення історико-філологічного факультету Імператорського Новоросійського університету Б. Лупанова (1 квітня 1910 р.)

Після закінчення університету Б. Лупанов розпочав викладацьку діяльність у середніх навчальних закладах Одеси: технікумі загальної і прикладної хімії, гімназіях, а потім – у вищих навчальних закладах: Одеському державному університеті, Одеській музичній консерваторії, Одеському медичному інституті, Одеському державному педагогічному інституті іноземних мов та в Одеському сільсько-господарському інституті. У ті роки викладачам дозволялося працювати за сумісництвом. Б. О. Лупанов викладав російську мову та літературу, зарубіжну літературу, латинську та романо-германські мови, історію педагогіки, методику викладання російської мови. Сам він володів грецькою, польською, англійською, німецькою, французькою, італійською, латинською мовами, вивчав іспанську і санскрит.

У 1914-1920 рр. Б. О. Лупанов був лектором з історії всесвітньої літератури в Одеській консерваторії.

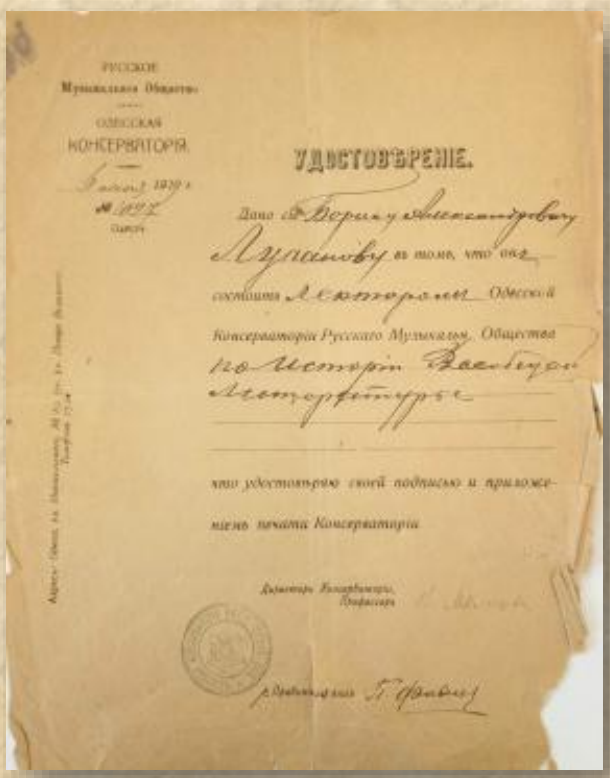

РУССКОЕ
Музыкальное Общество

ОДЕССКАЯ
КОНСЕРВАТОРІЯ.

УДОСТОВѢРЕНІЕ.

Дано Борису Александрову
Лупанову въ томъ, что онъ
состоитъ Лекторомъ Одесской
Консерваторіи Русскаго Музыкальн. Общества
по Исторіи Западныхъ
Литературъ

что удостовѣряю своей подписью и приложеніемъ печати Консерваторіи

Посвідчення викладача Музичної консерваторії Б. О. Лупанова (9 травня 1919 р.)

Паралельно з викладацькою діяльністю Б. Лупанов готувався до складання іспитів на отримання професорського звання. Водночас, до 1920 р., Борис Олександрович викладав латину, російську мову та літературу в Одеській жіночій гімназії Ніни Антонівни Бутович **(**нині – будівля Одеського училища мистецтва і культури імені К. Ф. Данькевича**).** У 1919 р. Б. Лупанов склав магістерські екзамени. Радою професорів Новоросійського університету Б. Лупанов був обраний і затверджений доцентом кафедри історії західноєвропейських літератур і мов. У якості доцента, пізніше – професора, Б. О. Лупанов викладав у колишньому Новоросійському університеті, а після його закриття – у Гумобіні (Інституті гуманітарно-суспільних наук), загальні та спеціальні курси історії західноєвропейських літератур і мов. Після закриття Гумобіну Б. Лупанов викладав іноземні мови у вищих учбових закладах міста. Із 1921 до 1924 р. читав курс лекцій в Одеському сільсько-господарському інституті українською мовою, викладав італійську мову.

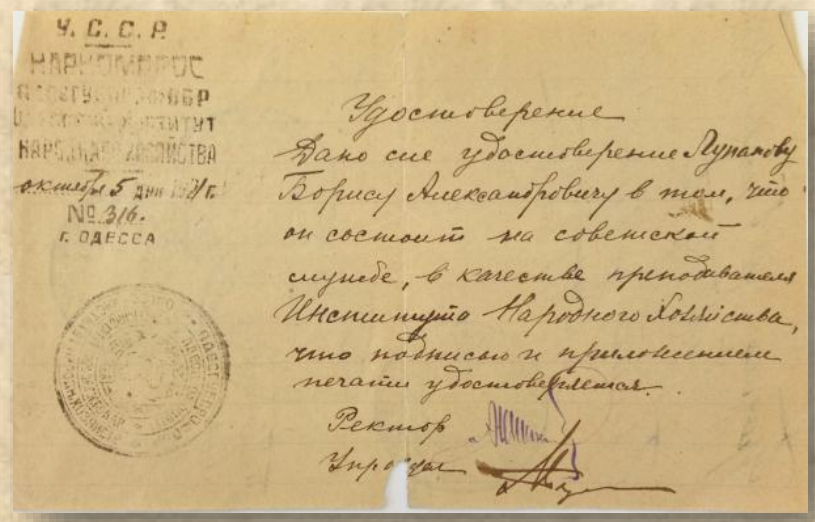

Удостоверение

Дано сие удостоверение Лупанову Борису Александровичу в том, что он состоит на советской службе, в качестве преподавателя Института Народного Хозяйства, что подписью и приложением печати удостоверяется.

Ректор

Управ

Довідка Б. Лупанову про викладання в Інституті народного господарства, 5.10. 1921 р.

Цікаво, що свого часу Б. О. Лупанов навчав Сергія Павловича Корольова, майбутнього відомого конструктора космічних ракет, одного з основоположників практичної космонавтики. У 1922 р. С. П. Корольов вступив до Одеської будпрофшколи № 1 на Старопортофранківській вулиці, де Борис Олександрович Лупанов викладав російську мову та літературу. Згодом С. П. Корольов згадував літературні диспути, які влаштовував Б. О. Лупанов. Лупанов цінував Льва Толстого та всіляко прививав учням любов до його творчості. Диспути проводилися по всіх великих творах письменника. Наприклад, багато суперечок були винекликані до романаму «Воскресіння». Думки були різними, а Сергій Корольов сказав, що «Воскресіння сьогодні ще не означає, що завтра не настане понеділок». Це врізалося в пам'ять, і в класі потім згадували про «понеділок» Сергія Корольова.

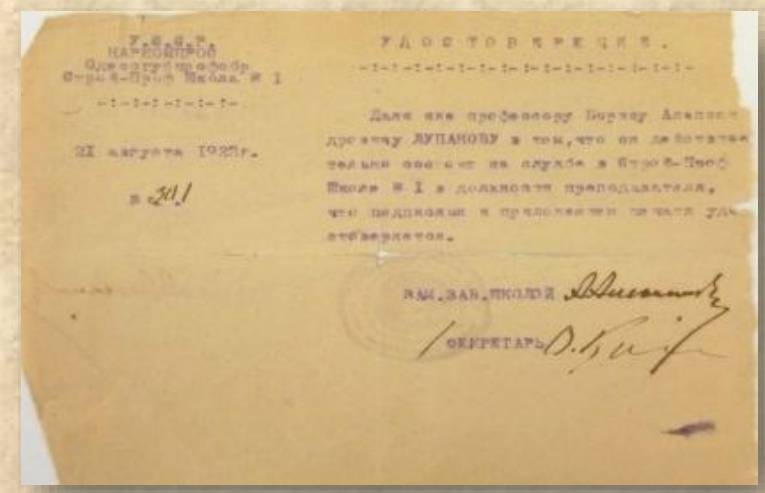

УДОСТОВЕРЕНИЕ.

Дано сие профессору Борису Алексеевичу ЛУПАНОВУ в том, что он действительно состоит на службе в Одесской Школе № 1 в должности преподавателя, что подписью и приложением печати удостоверяется.

Посвідчення викладача Одеської будпрофшколи Б. О. Лупанова

У 1924 р. конкурсною комісією Б. О. Лупанов був обраний до складу викладачів Медичного інституту з дорученням читати курс латинської мови.

ДОВІДКА.

Дана ця гр. ЛУПАНОВУ Б.О. в тім, що він з 13 Вересня 1924 року по цей час є на службі в Одеському Державному Медичному Інституті на посаді Викладовця, що підписами та прикладанням печатки посвідчується.

Видана для представлення до О.П.І.-

СЕКРЕТАР -

ДІЛОВОД -

Довідка з відділу кадрів Одеського медичного інституту

У 1930 р. Б. О. Лупанов подавав заяву на ім’я директора Державної наукової бібліотеки (нині – ОННБ) про прийняття його до складу співробітників, але документів про те, що він був прийнятий на роботу, немає.

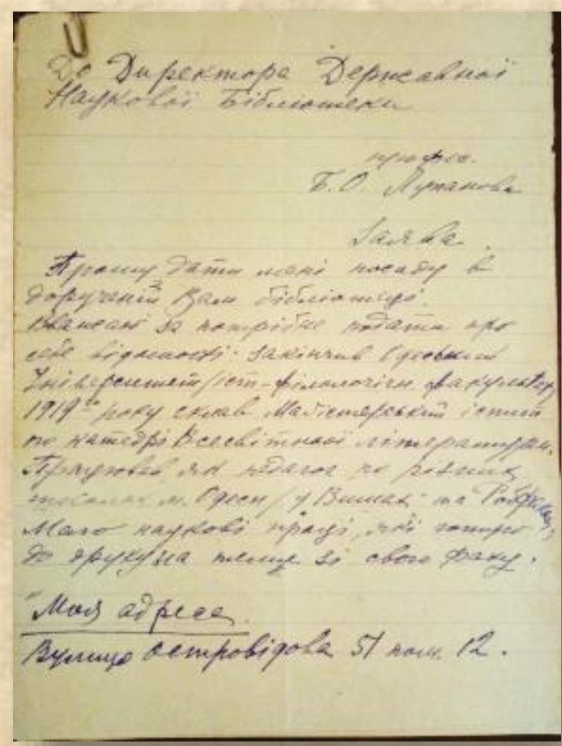
До Директора Державної
Наукової Бібліотеки

профес.
Б. О. Лупанова

Заява

Прошу дати мені посаду в доручений Вам бібліотеці. Вважаю за потрібне подати про себе відомості: закінчив Одеський Університет /іст.-філологічн. факультет/ 1919-го року склав Магістерський іспит по катедрі всесвітньої літератури. Працював, як педагог, по різних школах м. Одеси /у Вищих та Робфак/. Маю наукові праці, які [illegible] друкувалися [illegible] зі свого фаху.

Моя адреса.
Вулиця Островідова 51 пом. 12.

Заява Б. Лупанова про прийом на роботу до

Державної Наукової бібліотеки

Із січня 1931 р. Борис Олександрович – доцент кафедри всесвітньої літератури Одеського інституту народної освіти (ОІНО). У 1932 р., після відкриття в Одеському медичному інституті кафедри мов, на конкурсній основі Б. О. Лупанов був обраний завідувачем кафедри. Із квітня 1933 р. – доцент Одеського обласного філіалу Всеукраїнської промакадемії, а з 1934 р. – професор.

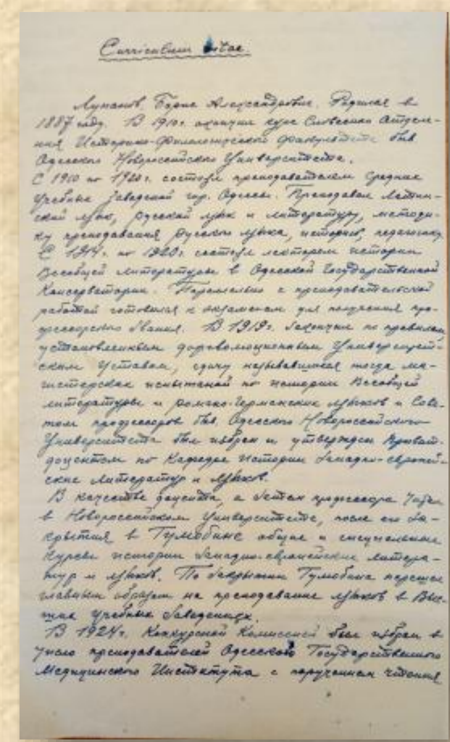

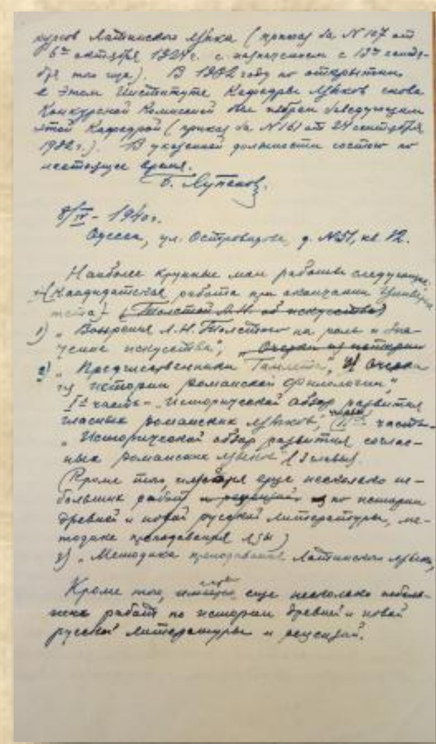

Автобіографія Б. О. Лупанова (8 квітня 1940 р.)

У 1938 р. Борис Лупанов був запрошений на посаду завідувача кафедри романської філології у щойно відкритому Одеському державному педагогічному інституті іноземних мов. Із 1940 р. Б. О. Лупанов – заступник директора інституту з наукової та учбової роботи. З 10 вересня 1941 р. виконував обов'язки директора інституту, організував евакуацію інституту до Маріуполя.

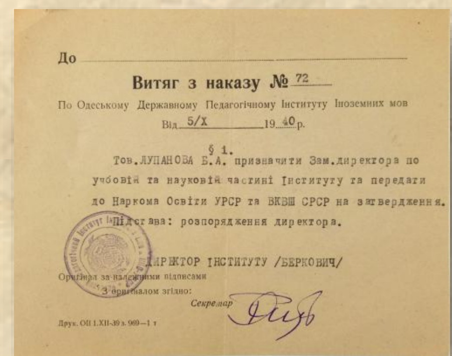

До

Витяг з наказу № 72

По Одеському Державному Педагогічному Інституту Іноземних мов

Від 5/X 1940 р.

§ 1.

Тов. ЛУПАНОВА Б.А. призначити Зам. директора по учбовій та науковій частині Інституту та передати до Наркома Освіти УРСР та ВКВШ СРСР на затвердження.

Підстава: розпорядження директора.

ДИРЕКТОР ІНСТИТУТУ /БЕРКОВИЧ/

Оригінал за належними підписами

З оригіналом згідно:

Секретар

Друк. ОП 1.XII-39 з. 969—1 т

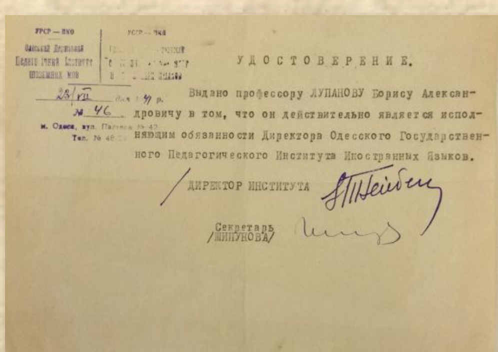

УРСР — НКО

Одеський Державний Педагогічний Інститут Іноземних мов

23/VII 41 р.

№ 46

м. Одеса, вул. Пастера № 42

Тел. № 48-…

УДОСТОВЕРЕНИЕ.

Выдано профессору ЛУПАНОВУ Борису Александровичу в том, что он действительно является исполняющим обязанности Директора Одесского Государственного Педагогического Института Иностранных Языков.

ДИРЕКТОР ИНСТИТУТА

Секретарь /ШИПУНОВА/

Службові довідки Б. Лупанова з Одеського державного педагогічного інституту іноземних мов

У період окупації він залишався в Одесі, викладав латинську мову в Медичному інституті. У вересні 1945 р. був зарахований до штату співробітників Одеського державного університету. Починаючи з 24 травня 1947 р. почергово читав курси історії західноєвропейської літератури і загального мовознавства. 15 січня 1947 р. звільнений у зв'язку з забороною праці за сумісництвом. І з цього часу він викладав тільки у мединституті.

Батько Бориса Олександровича помер у 1921 р., мати – у 1939 р. Сім'ї він не мав, усе життя прожив самотньо. Остання одеська адреса Б. О. Лупанова – вул. Островідова (Новосельського), буд. 51, кв. 12.

м. Одеса, вул. Островідова (Новосельського), 51 (остання адреса Б. О. Лупанова)

Помер Б. О. Лупанов у 1959 р., похований в Одесі.

Після смерті Борис Лупанова його особиста бібліотека та невеликий архів (автобіографія, послужний список та інші документи, які були потрібні для влаштування на роботу, рукописи його наукових праць) надійшли до Наукової бібліотеки Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

Книжковий фонд Б. О. Лупанова Наукової бібліотеки Одеського національного університету містить 1491 назву книг (2377 одиниць) дванадцятьма мовами. Художня та наукова література підібрана за тематикою наукових інтересів власника.

Художня література представлена повними зібраннями творів вітчизняних і зарубіжних класиків, серед яких зарубіжні письменники представлені мовою оригіналу, і в кращих російських перекладах. Значна частина фонду – підручники з грецької, латинської та інших європейських мов (108 одиниць). Багато мовних і тлумачних словників (25 одиниць). Є енциклопедичний словник Брокгауза і Єфрона. Широко представлені книги з літературознавства, в тому числі – українського (усього 566 найменувань).

Значна частина приватної книжкової колекції Б. О. Лупанова – це рідкісні бібліографічні видання. Цікавими є бібліографічні видання, присвячені життю та творчості Т. Г. Шевченка. Це критико-біографічний нарис В. П. Краніхфельда «Т. Г. Шевченко співак України» і видання «Т. Г. Шевченко. Його життя і поезія». Примірники цих видань містять інскрипти власника: «*Б. Лупанов*».

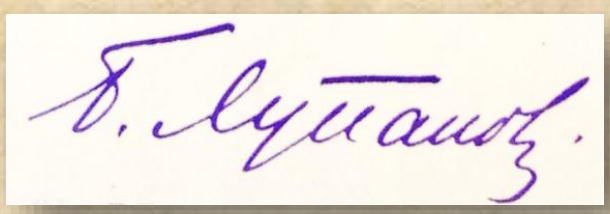

Власницький запис Б. О. Лупанова.

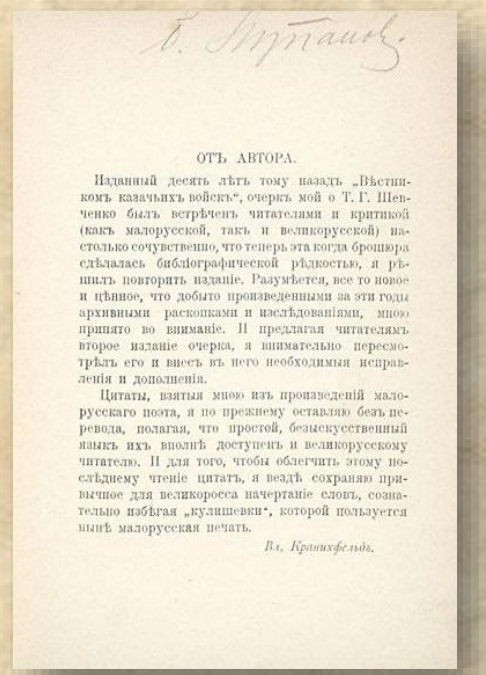

ОТЪ АВТОРА.

Изданный десять лѣтъ тому назадъ „Вѣстникомъ казачьихъ войскъ", очеркъ мой о Т. Г. Шевченко былъ встрѣченъ читателями и критикой (какъ малорусской, такъ и великорусской) настолько сочувственно, что теперь эта когда брошюра сдѣлалась библіографической рѣдкостью, я рѣшилъ повторить изданіе. Разумѣется, все то новое и цѣнное, что добыто произведеніями за эти годы архивными раскопками и изслѣдованіями, мною принято во вниманіе. И предлагая читателямъ второе изданіе очерка, я внимательно пересмотрѣлъ его и внесъ въ него необходимыя исправленія и дополненія.

Цитаты, взятыя мною изъ произведеній малорусскаго поэта, я по прежнему оставляю безъ перевода, полагая, что простой, безыскусственный языкъ ихъ вполнѣ доступенъ и великорусскому читателю. И для того, чтобы облегчить этому послѣднему чтеніе цитатъ, я вездѣ сохраняю привычное для великорусса начертаніе словъ, сознательно избѣгая „кулишевки", которой пользуется нынѣ малорусская печать.

Вл. Краніхфельдъ.

«Т. Г. Шевченко співак України» В. П. Краніхфельда (СПб., 1911). Обкладинка та сторінка видання з підписом Б. Лупанова

До 100-річного ювілею від дня народження поета Т. Г. Шевченка в одеській друкарні «Південно-Російського товариства друкарської справи» у 1914 р. вийшла книга «Т. Г. Шевченко. Його життя і поезія». Університетське видання було надруковано на користь Одеського педагогічного товариства взаємодопомоги – однієї з перших професійних організацій педагогів і вихователів в Одесі. Так, кошти від продажу книг цього видання призначалися для допомоги вчителям міста Одеси. Видання починається «Заповітом» Тараса Шевченка, а продовжує його бібліографічний нарис К. А. Іващенка про життя і творчість поета. У невеликій, але цікавій статті «Бережіть могили» О. П. Петровський розповідає про те, як він у 1912 р. побував у місті Каневі та відвідав могилу Тараса Григоровича на високому березі Дніпра. Співавтори книги були членами Одеського педагогічного товариства взаємодопомоги. На останній сторінці книги вміщено вірш М. О. Некрасова «На смерть Шевченко». Видання «Т. Г. Шевченко. Його життя і поезія», кошти з продажу якого були призначенні Одеському педагогічному товариству, є досить рідкісним. Примірники збереглися в Науковій бібліотеці Одеського національного

університету імені І. І. Мечникова (1 прим.), Одеській національній науковій бібліотеці (1 прим.), Науковій бібліотеці ім. М. Максимовича Київського національного університеті імені Тараса Шевченка (1 прим.) і в Російській державній бібліотеці (2 прим.).

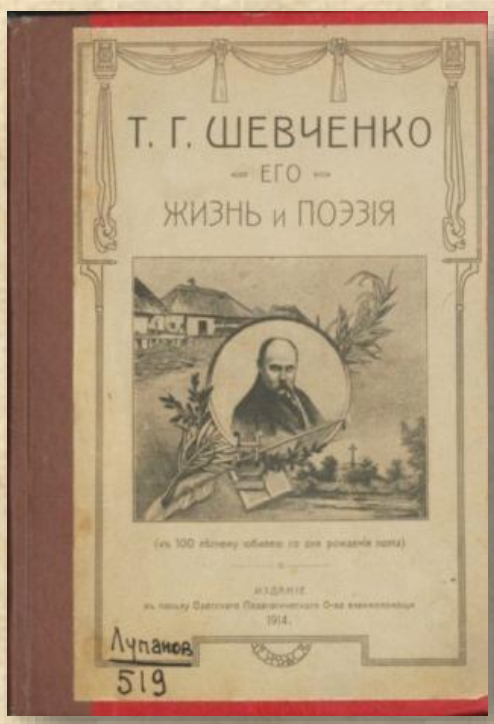

«Т. Г. Шевченко. Його життя і поезія» (Одеса, 1914). Обкладинка видання.

У фонді Б. О. Лупанова багато книг з історії античності, середніх віків, вітчизняної та західноєвропейської історії. У цілому, його книжкова колекція, в якій немає якихось особливо рідкісних видань, є прекрасно підібраною бібліотекою вченого-філолога.

Наукові праці професора Бориса Лупанова лишилися в рукописах в архівному фонді. У 2017 р. працівниками відділу рідкісних книг та рукописів Наукової бібліотеки ОНУ розпочалася і триває робота з опрацювання архівного фонду вченого, по завершеню буде оприлюднений реєстр особових архівних документів.

Роботи Бориса Олександровича Лупанова надруковані на машинці або написані від руки чітким почерком. Назвемо основні з його праць. Це «Из

прошлого романских языков: Исторические очерки некоторых фонетических явлений романских языков» (Одесса, 1944. – 127 с.), «Л. Н. Толстой об искусстве».

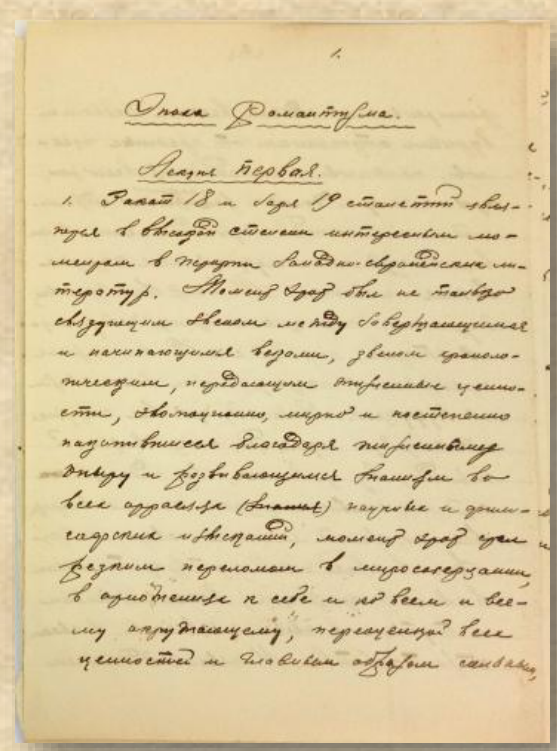

Автограф Б. О. Лупанова

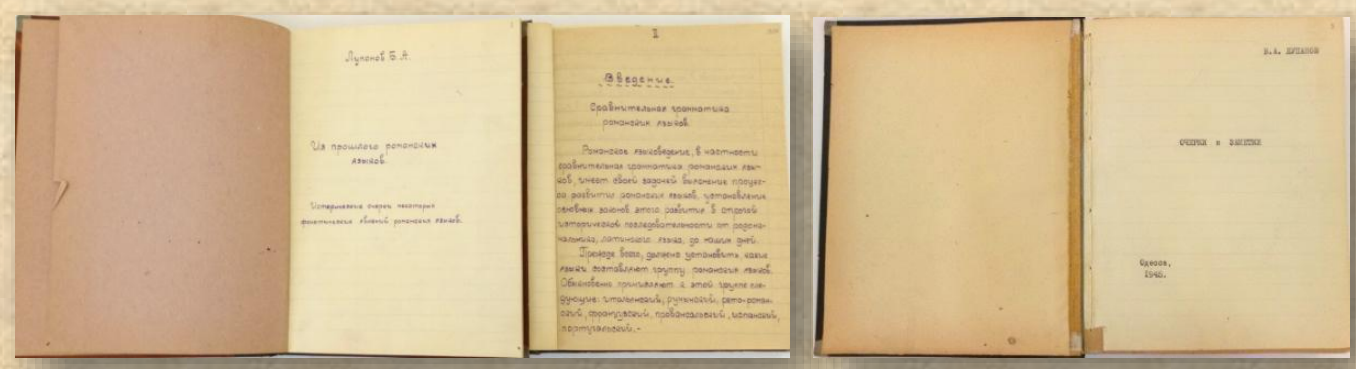

Рукописи праць Б. Лупанова з його архіву

Іменний книжковий фонд професора Б. О. Лупанова та його архівна спадщина представляють безсумнівний інтерес для науковців, викладачів і студентів-філологів та істориків найширшого профілю.

Укладачі: Д. В. Ревенко, Т. М. Шершун

Із цифровими версіями деяких примірників з іменного фонду Ф Б. О. Лупанова можна ознайомиться за електронною адресою:
http://rarebook.onu.edu.ua:8081/handle/store/2046

Повна версія карткового каталогу іменного фонду Б. О. Лупанова:
http://library.onu.edu.ua/cards/1.php?letter=6&box=687&image=688

При використанні матеріалів посилання на офіційний сайт Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова є обов'язковим